2017 metų mažoji
Lietuvos kultūros sostinė

PUNIA

VIETA, MENANTI PILĖNŲ MŪŠĮ

ALYTAUS RAJONAS

Leidinyje panaudotos Z. Baubonio, Z. Lisino, Z. Šilinsko, Alytaus turizmo informacijos centro, Alytaus rajono savivaldybės administracijos ir Punios seniūnijos archyvų nuotraukos.

Alytaus turizmo informacijos centras
S. Dariaus ir S. Girėno g. 1, 62137 Alytus
Tel.: +370 315 52 010, +370 687 07 703
Faksas +370 315 51 982
El. paštas info@alytus-tourism.lt
www.alytus-tourism.lt

PUNIA – VIETA, MENANTI PILĖNŲ MŪŠĮ

Punia pirmą kartą rašytiniuose šaltiniuose paminėta 1382 m., tačiau manoma, kad 1336 m. būtent ant Punios piliakalnio vyko žymusis Pilėnų mūšis, kurio metu pilies gynėjai ir gyventojai nutarė žūti liepsnose, bet nepasiduoti priešams.

Miestelis įsikūręs 3 km į vakarus nuo kelio Druskininkai–Jieznas, aukštame dešiniajame Nemuno krante, Punelės ir Nemuno santakoje. Istorikų teigimu, Punia – vienas iš 14 seniausių ankstyvųjų Lietuvos miestų. Jo herbe priekiniame sidabriniame lauke vaizduojamas šv. Stanislovas, prikeliantis iš kapo Piotroviną. Antrame, mėlyname, lauke sidabrinė pasaga galais į viršų, iš jos kyla sidabrinė strėlė su raudona plunksna.

Punioje prasideda Nemuno kilpų regioninis parkas. Miestelyje prie bažnyčios įrengta poilsio aikštelė su suolais, automobilių stovėjimo aikštelė. Piliakalnio papėdėje yra poilsiui skirtos vietos, Nemuno pakrantėje įrengta mobili prieplauka.

Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčios architektūra – baroko ir klasicizmo jungtis, pastatyta 1863 m. Pirmoji bažnyčia Punioje pastatyta 1425 m. Pasakojama, kad ją statyti paliepęs Vytautas Didysis, todėl jo atminimas gerbiamas iki šių dienų – bažnyčioje greta Punios herbo kabo šio kunigaikščio portretas. Patiko Vytautui Didžiajam Punia, kurią ne kartą gynė nuo priešų. Čia jis buvo įkūręs savo rezidenciją. Jei tikėsime flamandų keliautoju ir diplomatu, Burgundijos kunigaikščio patarėju Žilberu de Lanua (Guillebert de Lannoy), kuris 1412–1413 m. lankėsi LDK, jam norint susitikti su Vytautu Didžiuoju teko vykti į Punią. Čia didysis kunigaikštis per metus praleisdavo po porą mėnesių. Keliautojas pasakojo su juo rezidencijoje radęs žmoną ir dukrą.

Punios Šv. Apaštalo Jokūbo bažnyčia yra įtraukta į Šv. Jokūbo kelią Lietuvoje.

Šv. Jurgio bokšto formos mūrinė **koplytėlė**, skirta 1831 m. sukilimo dalyviams atminti. Tuometinis Punios klebonas Juozapas Klikovičius dalyvavo sukilime, vėliau slapstėsi, tačiau 1837 m. Kalvarijoje buvo suimtas. Manoma, kad dabartinėje koplytėlės vietoje ir buvo pastatyta pirmoji Punios bažnyčia.

Punios piliakalnis yra vienas didžiausių ir gražiausių Lietuvoje. Stūkso jis Nemuno ir Punelės santakoje. Piliakalnį surasti labai lengva – nuo bažnyčios tiesiog reikia eiti 200 metrų keliuku, vedančiu į vakarus. Pasakojama, jog ant Punios piliakalnio stovėjusi kunigaikščio Margirio pilis, vadinta Pilėnais. 1336 m. čia įvykęs garsusis Pilėnų mūšis. Pilies gynėjai ir gyventojai nutarę verčiau žūti liepsnose nei pasiduoti kryžiuočiams į nelaisvę.

Legenda porina, kad kitapus Nemuno, ant Rumbonių piliakalnio, stovėjusios pilies rūsiuose ėjo paslaptingi požeminiai urvai net po Nemunu. Jie vingiavo keletą kilometrų ir jungėsi su Punios pilimi. Ir Punios pilies kryžiuočiai nebūtų įveikę, jei nebūtų suradę šių požeminių kelių, kuriais Margirio karžygiai atsigabendavo maisto ir ginklų iš Rumbonių pilies. Tačiau atsirado išdavikas, susigundęs siūlomais turtais, ir parodė priešams paslaptingus požemius. Jais kryžiuočiai įsiveržė į Punios tvirtovę.

Archeologai, kruopščiai ištyrę piliakalnį, nustatė, kad XIII–XIV amžiuje ant jo stovėjo pilis, kuri buvo sudeginta, XV amžiuje jos vietoje pastatyta nauja. Tačiau neprabėgus nė amžiui sudegė ir ši, XVI amžiaus pabaigoje čia pastatyti nauji dideli rūmai. Vėliau jie tiesiog sunyko.

S. Mikulionio rekonstrukcinis Punios pilies piešinys

Piliakalnio papėdėje į Punelės upelį įteka laiptuotas **Nečiuikų šaltinėlis**, gavęs pavadinimą nuo kadaise greta buvusio tokio pat pavadinimo dvaro.

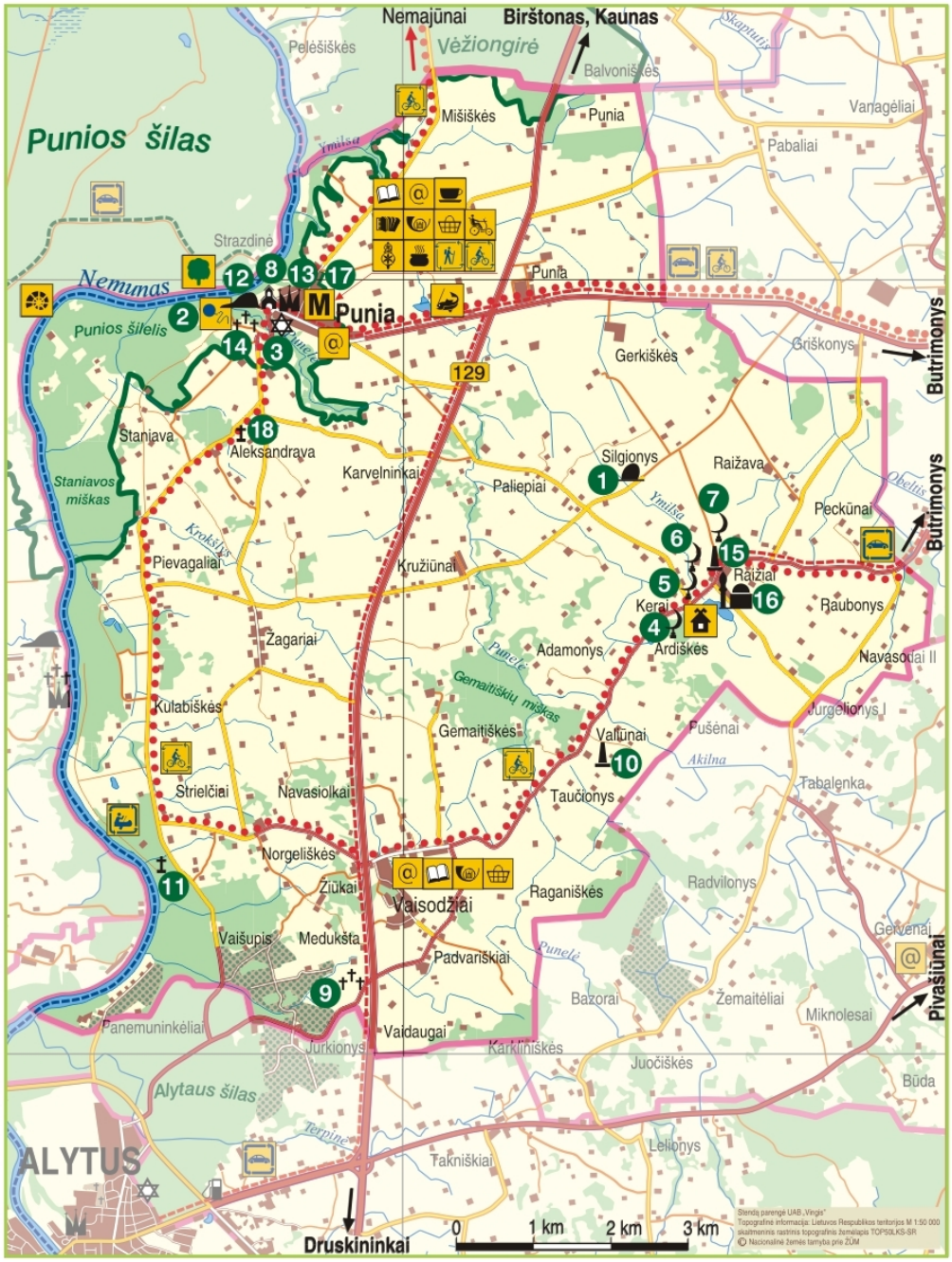

Lankytinos vietos

1. Čebatėlio mitologinis akmuo
2. Nečiuikų šaltinis
3. Senosios žydų kapinės
4 5 6 7. Senosios totorių kapinės
8. Šv. Jurgio koplytėlė
9. Senosios Vaidaugų kapinės
10. Partizanų mūšio vieta
11 18. Partizanų žūties vieta
12. Punios piliakalnis
13. Punios Šv. apaštalo Jokūbo bažnyčia
14. Senosios Punios kapinės
15. Paminklas Vytautui Didžiajam
16. Raižių medinė mečetė
17. Kraštotyrinė etnografinė ekspozicija „Punia amžių bėgyje“.
    Edukaciniai užsiėmimai Punios Panemunės dzūko pirkioje.
    Asociacija „Panemunės dzūkai“ (pramoginiai pasivažinėjimai karieta, vežimu, rogėmis, pasivaikščiojimai su šiaurietiškomis lazdomis).

Sutartiniai ženklai

- Savivaldybės, seniūnijos riba
- Regioninio parko, draustinio riba
- Geležinkelis, stotis
- Asfaltuotas kelias, kelio numeris
- Žvyrkelis
- Lauko, miško kelias
- Miškas
- Sodai
- Ežeras
- Pelkė
- Upė, upelis, griovys
- Gyvenvietė
- Katalikų bažnyčia
- Mečetė
- Koplyčia
- Kapinės
- Žydų kapinės
- Totorių kapinės
- Piliakalnis
- Akmuo
- Paminklas
- Muziejus
- Kultūros centras
- Kavinė
- Edukaciniai užsiėmimai
- Biblioteka, internetas
- Paštas
- Parduotuvė
- Pramoginė žvejyba
- Pramoginiai žygiai
- Pramoginiai žygiai žirgais
- Dviračių maršrutas
- Automobilių maršrutas
- Vandens maršrutas

Nuo piliakalnio viršūnės atsiveria graži panorama: plati Nemuno juosta ir **Punios šilas**, kuris priklauso Nemuno kilpų regioniniam parkui, yra vienas seniausių, aukščiausių ir įdomiausių Lietuvos miškų botaniniu požiūriu, apsuptas vandens iš visų pusių. Čia auga aukščiausia Lietuvos pušis, ne vieną žavi šimtamečių ąžuolų alėja, šalies istoriją primena „Dainavos“ apygardos partizanų štabo bunkerio maketas, su šilo gamtos įvairove galima susipažinti girininkijoje įrengtame muziejuje.

Liepos pabaigoje Punioje tradiciškai švenčiama Šviežios duonelės **Oninių šventė**.

Senosios Punios žydų kapinės yra greta Punelės upelės, leidžiantis keliu link mobiliosios prieplaukos.

Miestelio kapinėse galima pamatyti mažosios architektūros paminklų – **senųjų medinių dzūkiškų kryžių**.

INFORMACIJA

- **Punios seniūnija**, Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel.: +370 315 68 640, +370 687 99 594
- **Alytaus r. Punios mokykla-daugiafunkcis centras**, Margirio g. 58, Punia, Alytaus r., tel. +370 315 68 685
- **Punios paštas**, Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel. +370 315 68 641
- **Raižių paštas**, Mokyklos g. 1, Norgeliškių k., Punios sen., Alytaus r., tel. +370 315 42 241
- **Nemuno kilpų regioninio parko direkcija**, Tylioji g. 1, Birštonas, tel. +370 319 65 613

INTERNETO PASLAUGOS

- **Alytaus r. sav. viešosios bibliotekos Punios filialas** Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel. +370 315 68 677. Darbo laikas: II-VI 9.30–18.00

APGYVENDINIMAS

- **Kaimo turizmo sodyba „Ymilsa“**, Vytauto g. 5, Raižių k., Punios sen., Alytaus r., tel. +370 615 83 167
- **VO „Punios ainiai“ nakvynės paslaugos**, Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel. +370 683 68 872

PRAMOGOS

- **Kulinarinės-edukacinės programos Panemunės dzūko pirkioje**, kurioje atkuriama XIX amžiaus pabaigos dzūkų gyvenimo aplinka, jūsų laukia kulinarinės-edukacinės programos: autentiškas dzūkiškų bulvinių bandų ir razavų blynų kepimas bei advento ir gavėnios pasninkinių valgių ir papročių pristatymas. Bandos kepamos iš tarkuotų bulvių, kurios dedamos ant džiovintų kopūstų lapų ir šaunamos į duonkepį. Jos valgomos su „daryciniu“, kuris gaminamas iš naminės varškės ir grietinėlės. Razavi blynai kepami iš rupių miltų, kuriuos prieš kepimą senovinėmis girnomis susimala pirkios svečiai.

  Tautiniais drabužiais pasidabinusios šeimininkės dzūkų tarme pasakoja apie tenykštes tradicijas, papročius bei gyvenimo kasdienybę, vaišina arbata iš vaistažolių, rinktų ant Punios Margirio piliakalnio.

  Punios dzūkiškos bulvinės bandos yra EDEN projekto „Lietuvos turizmo traukos vietovė 2015. Turizmas ir vietinė gastronomija“ nugalėtojų dešimtuke.

  Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel. +370 611 45 791

- **Asociacija „Panemunės dzūkai“** teikia gido paslaugas, organizuoja renginius, siūlo pramoginius pasivažinėjimus karieta, vienkinkiu vežimu, vienkinkėmis rogėmis, paprastais ir elektriniais dviračiais numatytu maršrutu, pasivaikščiojimus su šiaurietiškomis lazdomis, pasiplaukiojimus kateriu (dėl katerio galite pasiteirauti tel. +370 687 41 068).

  Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel. +370 687 99 294

- **Kraštotyrinė etnografinė ekspozicija „Punia amžių bėgyje“** *(dėl apsilankymo tartis iš anksto)*, Punios mokyklos-daugiafunkciame centre, Kauno g. 3, Punia, Alytaus r., tel.: +370 315 68 685, +370 611 45 791

- **Ekskursijos Punioje**
  P. Džervus, tel.: +370 315 68 683, +370 614 56 686
  G. Laukaitis, tel. +370 687 99 294

- **Ekskursijos Algimanto Žemaičio gėlininkystės ūkyje**
  Vilniaus g. 10, Punios k., Punios sen., Alytaus r., tel. +370 686 84 314

- **Ekskursija po Raižius**. Vos 16 km nuo Punios yra Raižiai – vienas iš Lietuvos totorių centrų. Šis kaimas įkurtas XV a. pab. – XVI a. per. Raižiuose stovi 1899 m. pastatyta mečetė, greta jos 2010 m. buvo pastatyti du saulės laikrodžiai. Vienas rodo vietos, kitas – Žalgirio mūšio lauko laiką. Tai vieninteliai tokie laikrodžiai Lietuvoje. Tolėliau, aukščiau ant kalnelio, minint 600-ąsias Žalgirio mūšio metines, atidengtas paminklas Vytautui Didžiajam ir šiam mūšiui atminti. Raižiuose yra galimybė paskanauti ir įvertinti totorišką pyragą – šimtalapį.

  Dėl ekskursijos ir šimtalapio degustacijos iš anksto tartis su I. Makulavičiumi tel. +370 686 56 801

- **Pramoginė žvejyba Punios tvenkinyje** *(visus metus)* Margirio g. 12, Punios k., Punios sen., Alytaus r., tel. +370 685 75 778, www.dideleszuvys.lt